

METODOLOGIA DEL CENS DE POBLACIÓ ANUAL

1. Introducció

A partir de la publicació dels Censos de Població i Habitatges 2021, es produeix un canvi de paradigma en les estadístiques demogràfiques, ja que la metodologia emprada en el cens de 2021, basada per primera vegada enterament en el tractament i l'explotació de desenes de registres administratius, permet reproduir cada any el procés per a proporcionar censos de població anuals.

Aquesta nova metodologia permetrà disposar d'informació actualitzada cada any, en el cas de la població, i cada tres o quatre anys en el cas dels habitatges, en lloc de cada deu, com succeïa amb els censos decennals que es venien elaborant fins ara. A més, aquests nous censos anuals s'elaboren amb informació recollida en la seva totalitat a partir de registres administratius, sense necessitat d'enquestar cap llar.

Aquesta operació serà independent del cens d'habitatges, que té menor freqüència.

Entre els objectius que pretén cobrir l'operació Cens de població, cal destacar els tradicionals d'un cens:

- a) Comptar la població. El Cens de Població determina la xifra oficial de població d'Espanya i de totes les seves divisions administratives (comunitats autònomes, províncies, municipis i fins i tot districtes i seccions censals) a 1 de gener de cada any.
- b) Conèixer l'estructura de la població. El Cens de Població no sols compta el nombre d'habitants sinó que investiga, per a cadascun d'ells, una sèrie de característiques demogràfiques, econòmiques i socials i proporciona una imatge de l'estructura de la població.
- c) Atendre les necessitats estadístiques d'àmbit internacional. Els organismes internacionals sol·liciten informació dels diferents països per a elaborar les seves estadístiques demogràfiques i socials, sent els Censos una de les principals fonts utilitzades.
- d) Eliminar la duplictat d'informació demogràfica existent. La disponibilitat d'informació censal anual ha originat un nou sistema d'estadístiques demogràfiques, coherents entre si (coherència de dades poblacionals entre Cens anual i l'Estadística Contínua de Població).

2. Unitat estadística

La unitat estadística bàsica d'anàlisi són les persones residents en la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. Persones, de qualsevol nacionalitat, que tenen fixada la seva "residència habitual" en les Illes Balears.

3. Àmbits de l'enquesta

3.1. Àmbit poblacional

La població objecte d'estudi són les persones residents en la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

3.2. Àmbit territorial

Es comptabilitza la població resident en el territori de les Illes Balears.

3.3. Àmbit temporal

La informació s'elabora amb data a 1 de gener de cada any.

4. Definició de conceptes

Residència habitual: Lloc on una persona normalment passa els períodes diaris de descans, sense tenir en compte les absències temporals per viatges d'oci, vacances, visites a familiars i amics, negocis, tractament mèdic o peregrinació religiosa. No obstant això, s'ha de puntualitzar que només es consideraran residents habituals en una circumscripció territorial:

- Aquells que, segons la definició anterior, haguessin residit habitualment en la mateixa per un període continuat d'almenys dotze mesos.

- Aquells que, segons la definició anterior, haguessin establert la seva residència habitual en la mateixa fa menys de dotze mesos però tinguessin intenció de romandre en ella almenys un any.

Quan no es puguin determinar les circumstàncies anteriors, s'entendrà per "residència habitual" el lloc de residència registrada.

Sexe: El sexe es refereix al sexe biològic de la persona.

Edat: L'edat en anys complerts es refereix al nombre d'aniversaris del naixement transcorreguts en la data de referència, és a dir, a l'edat en l'últim aniversari.

Nacionalitat: Vincle jurídic particular entre un individu i el seu Estat, adquirit mitjançant naixement, naturalització, declaració, opció, matrimoni i altres fórmules concordes amb la legislació nacional. Es refereix a la nacionalitat en la data de referència, classificant-se com a espanyola sempre que l'individu tingui aquesta nacionalitat, podent tenir a més altres.

Lloc de naixement: Lloc en què ha nascut una persona. És a dir, el lloc de residència habitual, determinat en la data de la recollida de dades.

Nivell d'estudis aconseguït: El nivell de formació aconseguït per una persona es defineix com "el màxim nivell que l'individu ha completat" i "es mesura a partir del programa de màxim nivell que hagi superat, validat, normalment, per la corresponent certificació".

Estudis principals en curs: Es refereix a l'"Ensenyament principal", que generalment es correspon amb l'ensenyament de Règim General (E.S.O, Batxillerat, F.P, estudis universitaris, etc.) de major nivell que està cursant la persona (si cursa més d'un).

Tipus d'estudis en curs: Camp d'estudis universitaris de l'estudi principal en curs d'un estudiant.

Lloc d'estudis: Lloc d'estudis registrat d'un estudiant en relació amb el lloc de residència habitual.

Relació amb l'activitat econòmica: Situació actual de la població de 16 o més anys respecte a l'activitat econòmica, basada en el període de referència d'una setmana recent, que normalment és la setmana anterior a la data de referència del cens.

5. Cens de població i tractaments estadístics

El primer objectiu dels censos és comptar el nombre d'habitants que resideix en un territori en una data de referència, que en el cas dels censos de població anuals és l'1 de gener de cada any.

La xifra de població censal ha de ser considerada com la **xifra oficial de població a tots els nivells territorials**.

5.1 Mètode de signes de vida

El mètode d'estimació de la població resident en els censos anuals ja es va utilitzar per al cens de població de 2021: fou el mètode "signes de vida" o "signes de presència".

Aquests mètodes parteixen d'un registre de població, en el nostre cas el Padró, i avaluen la versemblança de la residència de cada persona a partir de la seva coincidència en altres registres. D'aquesta manera es decideix si es compta com a resident o no. Aquesta forma és més precisa que la comptabilització administrativa del Padró.

Si bé el mètode de signes de vida suposa una millora de qualitat de la xifra de població censal, l'element clau del procés és l'existència d'un registre de població, el Padró, la utilització del qual suposa grans avantatges respecte a d'altres possibles registres de població alternatius. Totes les persones residents tenen l'obligació d'inscriure's en el padró del municipi on viuen la major part de l'any, registrant-se fins i tot població que en principi pogués semblar de difícil accés, com a persones sense residència legal o empadronades en habitatges no convencionals. El Padró està subjecte a controls, mitjançant procediments de caducitat i comprovació periòdica de la residència dels estrangers, que fan del Padró un registre de població actualitzat, fiable i precís.

Dins de la **informació administrativa** que s'utilitza per a determinar aquests signes de presència d'una persona a Espanya, cal destacar:

5.1.1 Informació procedent de l'Agència Tributària, Hisendes Forals i Hisenda Territorial de Navarra.

Es té en compte tant si la persona apareix com a declarant de l'Impost sobre la Renda de les Persones Físiques de l'exercici anterior com l'existència de retencions i ingressos a compte, distingint entre els practicats per diversos conceptes (rendiments del treball, rendiments d'activitats econòmiques, prestacions rebudes, renda mínima d'inserció, etc.).

5.1.2 Informació de la Base de dades d'assegurament sanitari (BADAS) proporcionada per l'INSS.

En aquest fitxer els assegurats i beneficiaris en alta a 1 de gener de cada any estan classificats en grups d'assegurament d'acord amb la seva condició (treballadors, pensionistes, assegurats d'altres països,...).

5.1.3 Fonts relatives al mercat de treball

S'analitza la informació dels fitxers de demandants d'ocupació a últim dia dels mesos de novembre i desembre de l'any anterior a la data de referència, proporcionats pel Servei Públic d'Ocupació Estatal (SEPE), tenint en compte que la persona compleixi les condicions per a ser considerada com a aturat a l'efecte del SEPE.

També s'utilitza el fitxer d'afiliats a la Seguretat Social que estaven d'alta durant la setmana prèvia a 1 de gener de cada any, proporcionat per la Tresoreria General de la Seguretat Social, així com el fitxer de perceptors de prestacions a 1 de gener de cada any de l'Institut Nacional de la Seguretat Social.

Es consideren també els mutualistes, tant assegurats com beneficiaris, a 1 de gener de les principals mutualitats (MUFACE, MUGEJU; ISFAS).

En general, la presència d'una persona, amb certes excepcions, en aquests fitxers pot prendre's com a signe de presència per al procés de càlcul de la població.

5.1.4 Altres fonts complementàries

Informació procedent del Registre Central d'Estrangers, com les dates de caducitat i comprovació de residència, dates de sol·licitud, concessió i denegació de permisos de residència, etc.

L'aplicació de signes de vida a nivell individual té a més una important implicació a nivell de llar. És per això que es realitza una anàlisi amb la idea que només que un membre mostri signes de vida la llar sencera es considerarà confirmada.

5.2 Mètode de signes de vida utilitzat en els censos de població anuals

El mètode usat des del cens de 2021 s'aplica exclusivament a població estrangera, atès que només per a ella es tenen els processos de caducitat o comprovació d'ofici que el mètode de signes de vida pretén corregir. S'aplica a nivell de llar, de manera que només es deixen de comptar llars en les quals de manera inequívoca tots els membres de la llar estan afectats o bé la llar resultant no té una composició alterada.

El padró municipal funciona en l'actualitat aplicant a la població estrangera uns procediments de renovació i comprovació periòdica de la residència que permeten mantenir raonablement actualitzat el fitxer. La gestió padronal dels estrangers no comunitaris sense autorització de residència permanent i els estrangers no obligats a renovar la seva inscripció padronal (s'inclouen els ciutadans de la Unió Europea), són les persones que resideixen a Espanya sense tenir la nacionalitat espanyola ni la de cap altre Estat de la Unió Europea.

5.3 Població centenària

Com ocorre a qualsevol registre de població, el padró pot acumular registres que poden considerar-se "residus" d'un procediment que no pot ser perfecte. Aquest és el cas de persones que van morir. Forçosament es tracta d'espanyols, atès que per als estrangers hi ha processos de caducitat. Es comprova cada any que són molt pocs casos però existeixen. Són diverses les raons que poden portar a això però fonamentalment es tracta d'errors en la certificació de la defunció que impedeixen donar de baixa un empadronat.

Evidentment aquest problema de registres residuals que corresponen a població morta però no eliminada del fitxer no sols es dona en els centenaris sinó en tot el fitxer del padró però resulta bastant indetectable i només aflora en aquestes edats més avançades. Cal reconèixer la limitació que això suposa i que pot significar alguns milers de registres però el seu impacte és molt petit dins de grups poblacionals molt més grans i per això es concentra l'esforç en la població de 100 i més anys.

Per a pal·liar aquests defectes, primerament es comproven les dates de naixement de la població centenària creuant amb la base de dades de DNIs i efectuant un petit nombre de depuracions.

D'altra banda s'aplica un procés de correcció de la població centenària de manera que s'elimina del fitxer censal tot registre padronal de més de 99 anys que no es pugui enllaçar amb cap registre de l'INSS (pensionistes) o tributari, per considerar-se altament improbable que correspongui a una persona viva.

5.4 Incorporació de la població d'edat menor de 2 anys respecte al Padró municipal d'habitants

Un altre element que diferencia la xifra censal de la recollida en el padró és la població d'edats molt curtes, fonamentalment menors de 2 anys. Pel mètode administratiu usat en el padró, una petita part dels naixements s'incorporen de forma una mica tardana al padró. Aquests naixements estan detectats i es té d'ells la informació d'inscripció en registre civil així com el butlletí estadístic de part. Òbviament aquests registres s'afegeixen en el recompte censal. En el cas concret de 2021 a les Illes Balears va suposar uns 1.000 nins d'edats 0 o 1 any.

5.5 Observació de les variables

5.5.1 Les variables demogràfiques s'obtenen fonamentalment a partir de les dades que figuren en el padró.

Són necessàries petites depuracions, que afecten un nombre residual de registres, en el país de naixement i nacionalitat, aplicant un procés d'imputació quan no es troba la informació en altres registres administratius.

També es realitza un procés de detecció de possibles incoherències en la variable sexe contrastant amb fonts del Ministeri de l'Interior, així com de la data de naixement.

5.5.2 Les variables educatives, es proporcionen les variables de naturalesa educativa per a la població de 15 anys i més.

Aquesta informació procedeix de nombroses fonts administratives amb informació personal de temàtica educativa, que es combinen en el cens per a obtenir les variables educatives de les persones de 15 anys i més.

El nivell d'estudis aconseguit es desglossa sobre la base d'una adaptació de la CNED-A amb un detall màxim de dotze categories. La CNED-A¹ contempla programes d'educació formal, tant vigents com no vigents. Cal assenyalar que no tenim una cobertura total de totes les categories de la CNED-A, ja que, per exemple, no es disposa d'informació de títols propis universitaris (CNED-A 52, 63, 75). A més es compta amb una cobertura parcial de l'Educació postsecundària no superior (CNED-A 41), així com de nivells menors dels certificats de professionalitat (CNED-A 23, 24).

Els estudis principals en curs es desglossen sobre la base d'una adaptació de la CNED-P amb un detall màxim de dotze categories.

El tipus d'estudis en curs es desglossa sobre la base de la CNED-F amb un detall màxim de deu categories.

El **nivell educatiu aconseguit** es correspon **amb el més alt** trobat entre tots els registres de la persona, i es donen alhora aquestes dues circumstàncies:

- Allò més comú és trobar una persona a més d'una font de temàtica educativa. Això li ocorre aproximadament al 85% de les persones de 15 anys i més.
- Cap registre és alhora complet, actual, i ofereix la informació amb la desagregació requerida.

¹ Per a consultar més informació sobre la CNED-A, CNED-P i CNED-F pot accedir al següent enllaç de l'INE:

https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736177034&menu=ultiDatos&idp=1254735976614

Fons del nivell educatiu:

-**Padró.** El títol escolar o acadèmic és una variable d'inscripció padronal que han de recollir els ajuntaments en el seu padró municipal i, per tant, figura en els formularis d'empadronament. La incorporació en el padró està relacionada amb la formació del Cens Electoral. Així doncs, en la gestió contínua del padró es recull aquesta informació dels ajuntaments i es depura amb la informació que es rep semestralment per part del MEiFP.

-**Títols del MEiFP.** Es disposa d'informació dels fitxers de títols no universitaris (LGE, LOGSE, LOE), universitaris i homologacions de títols estrangers a títols universitaris i no universitaris, que de manera contínua el MEiFP envia a l'Institut Nacional d'Estadística.

-**Censos 2001 i 2011.** Per a les persones que van respondre al qüestionari censal.

-**Demandants d'ocupació del Servei Públic d'Ocupació Estatal (SEPE) i contractes en vigor.** Es disposa d'informació del nivell d'estudis acabats per a les persones inscrites en els serveis públics d'ocupació.

-**Certificats de professionalitat del SEPE.** Es disposa d'un fitxer de certificats de professionalitat històric que acrediten competències reconegudes per l'Administració educativa fent els efectes de convalidació del mòdul o mòduls professionals corresponents.

-**Egressats universitaris.**

-**Graduats no universitaris.**

-**Registre Central d'Estrangers.** Es disposa d'informació dels estrangers amb una autorització d'estudis en vigor a Espanya.

- **Matriculats en el sistema educatiu en ensenyaments no universitaris del MEiFP.**

-**Matriculats en ensenyaments universitaris del Consell d'Universitats.**

Totes aquestes fonts són considerades per a l'estimació del nivell educatiu. Per a les persones de 16 anys i més que residien a Espanya a 1 de gener de la referència censal anterior, s'actualitza el seu nivell educatiu.

Cal tenir en compte que l'ús principal que es dona a les variables "Lloc de treball" i "Lloc d'estudis" és determinar matrius de mobilitat origen-destí. La variable "origen", que seria el municipi de residència segons el Padró, en un reduït nombre de casos pot no reflectir la realitat i originar fluxos origen-destí aparentment estranys. Però també cal considerar que el context de teletreball i formació a distància, acrescut durant 2020 per la pandèmia, pot

augmentar aquestes situacions en principi estranyes. Intentar delimitar errors i procedir a correccions podria resultar aventurat i s'ha preferit no introduir correccions.

5.5.3 Les variables laborals ofereixen la relació amb l'activitat econòmica per a la població de 16 anys i més, basada en la setmana anterior a la data de referència del cens (1 de gener de cada any).

Aquesta informació procedeix de nombroses fonts administratives amb informació personal de temàtica laboral, que es combinen en el cens per a obtenir la variable estadística.

Fonts de les variables laborals:

- Fonts de tipus laboral:
 - Treballadors que cotitzen a la Seguretat Social que estaven d'alta (Tresoreria General de la Seguretat Social) durant la setmana prèvia a 1 de gener de cada any.
 - Demandants d'ocupació del SEPE.
 - Funcionaris que no cotitzen a la Seguretat Social i pertanyen a alguna d'aquestes tres mutualitats: MUFACE, MUGEJU i ISFAS.
 - Persones del règim de la Seguretat Social (INSS) que van cobrar una pensió i causa d'aquesta.

- Informació educativa sobre estudiants matriculats en el sistema educatiu, tant per a ensenyaments universitaris com no universitaris (veure apartat anterior).

- Informació tributària del model 190 de l'Agència Tributària i models similars de les Hisendes Forals.

- Informació continguda en el fitxer d'assegurats i beneficiaris donats d'alta a 1 de gener de cada any en la Base de dades d'assegurament sanitari (BADAS) proporcionada per l'INSS.

Regles de decisió de la relació amb l'activitat:

En cas que la informació dels registres laborals i educatius d'una persona no coincideixi, s'apliquen unes regles de decisió determinística per a classificar-la en una única situació. Això afecta a prop de tres milions de persones. S'han establert una sèrie de regles de prioritat basades en les recomanacions de Nacions Unides i el Reglament Europeu per als Censos:

- Si la persona es troba com a ocupada en alguna font, se la considera ocupada.
- Si la persona percep diverses prestacions, la de jubilació preval enfront de la resta per als majors de 65 anys (de 55 en el cas d'aturat).

També s'apliquen aquestes regles en funció de l'edat:

- Si la persona té més de 65 anys i no se la troba en cap font administrativa, se la considera inactiva.
- Si la persona té 15 anys exactes, i no és trobada en cap altra font administrativa, se la considera estudiant.
- En el cas de persones de menys de 65 anys que no s'han trobat en cap font administrativa, se'ls imputa en la categoria d'altres situacions d'inactivitat. El percentatge de no assignats se situa en aproximadament el 9,5% de la població de 16 anys i més. El fet que una persona figuri com no assignada en una categoria com aquesta no ha de resultar estrany. De fet és lògic que molts dels inactius no apareguin en aquests registres.

No es fan correccions, ni per exemple depuracions en funció de l'edat, sobre la variable resultant d'aplicar aquestes regles.

6. Indicadors d'estructura de la població resident

L'estudi de l'estructura poblacional constitueix una part essencial de l'anàlisi demogràfica per a la significació social o econòmica amb la finalitat de caracteritzar la composició de la població.

Densitat de població: nombre mitjà de persones per quilòmetre quadrat (km²). En el numerador es troben el número de persones que resideixen una determinada superfície i en el denominador la superfície, expressada en quilòmetres quadrats (km²). Les dades de la superfície de les Illes Balears són les proporcionades per l'Institut Cartogràfic i Geogràfic de les Illes Balears (ICGIB). La superfície del municipi de Palma inclou la superfície de l'arxipèlag de Cabrera.

$$\text{Densitat de població}_i^t = \frac{P_i^t}{S_i^t}$$

P_i^t = Població en el període t de referència i en el territori i.

S_i^t = Superfície expressada en quilòmetres quadrats en el període t de referència i en el territori i.

Edat mitjana: és la mitjana aritmètica de les edats de les persones que componen la població. S'obté del sumatori de les freqüències de cada edat completa multiplicada per l'edat exacta i dividit per la població total:

$$Edat mitjana_i^t = \frac{\sum_{x=0} x \cdot P_{i,x}^t}{\sum_{x=0} P_{i,x}^t}$$

x= Edat exacta complerta respecte a la data de referència. Es consideren els anys i dies viscuts exactament fins a la data de referència.

P_i^t= Població en el període t de referència i en el territori i.

Índex d'envelliment: quocient, expressat en percentatge, entre la població resident major de 64 anys en un determinat àmbit a 1 de gener d'un any i la població menor de 16 anys resident en el mateix àmbit a 1 de gener d'aquest any.

$$\text{Índex d'envelliment}_i^t = \frac{\text{Població 65 i més anys d'edat}_i^t}{P_i^t} \cdot 100$$

P_i^t= Població en el període t de referència i en el territori i.

Índex de longevitat: (Índex de sobreenvelliment): Quocient expressat en percentatge entre la població de 85 o més anys i la població de 65 o més anys pertanyent a un determinat àmbit a 1 de gener d'un any en concret.

$$\text{Índex de logevitat}_i^t = \frac{\text{Població 85 i més anys de edat}_i^t}{\text{Població 65 i més anys d'edat}_i^t} \cdot 100$$

Taxa de dependència (índex de dependència global): quocient expressat en percentatge entre la població menor de 16 anys o de 65 o més anys i la població de 16 a 64 anys pertanyent a un determinat àmbit a 1 de gener d'un any concret. Econòmicament representa la mesura relativa de la població potencialment inactiva sobre la potencialment activa.

$$\text{Taxa de dependència}_i^t = \frac{\text{Població de 0 a 15 anys d'edat}_i^t + \text{Població 65 i més anys d'edat}_i^t}{\text{Població de 16 a 64 anys d'edat}_i^t} \cdot 100$$

Taxa de dependència de joves: quocient expressat en percentatge entre la població pertanyent a un determinat àmbit a 1 de gener d'un any concret menor de 16 anys entre la població de 16 a 64 anys. Econòmicament representa la mesura relativa de la població jove, potencialment inactiva sobre la potencialment activa.

$$\text{Taxa de dependència joves}_i^t = \frac{\text{Població de 0 a 15 anys d'edat}_i^t}{\text{Població de 16 a 64 anys d'edat}_i^t} \cdot 100$$

Taxa de dependència de majors: quocient expressat en percentatge entre la població de 65 anys o més i la població de 16 a 64 anys pertanyent a un determinat àmbit a 1 de gener d'un any concret. Econòmicament representa la mesura relativa de la població major, potencialment inactiva sobre la potencialment activa.

$$\text{Taxa de dependència majors}_i^t = \frac{\text{Població 65 i més anys d'edat}_i^t}{\text{Població de 16 a 64 anys d'edat}_i^t} \cdot 100$$

Ràtio de reemplaçament (índex de reemplaçament): quocient expressat en percentatge entre la població pertanyent a un determinat àmbit a 1 de gener d'un any concret de 20 a 24 anys i la població de 60 a 64 anys. Econòmicament representa la mesura relativa de la població jove potencialment inactiva sobre la població major potencialment inactiva.

$$\text{Ràtio de reemplaçament}_i^t = \frac{\text{Població de 20 a 24 anys d'edat}_i^t}{\text{Població de 60 a 64 anys d'edat}_i^t} \cdot 100$$

Percentatge de dones en edat fèrtil: proporció de dones en edat fèrtil sobre el total de dones. És el quocient entre les dones de 15 a 49 anys d'edat entre el total de dones.

$$\text{Dones en edat fèrtil}_i^t = \frac{\text{Població de dones de 15 a 49 anys d'edat}_i^t}{\text{Població de dones}_i^t} \cdot 100$$

7. Publicació de resultats

Els resultats d'aquesta operació es publiquen anualment en la pàgina web de l'Ibestat. A finals d'any es publiquen les dades referents al cens a 1 de gener d'aquest mateix any.

Aquesta publicació ofereix les xifres oficials de la població resident a Espanya i especialment per a les Illes Balears amb un gran detall territorial (diversos territoris), juntament amb les seves principals característiques demogràfiques.

S'espera ampliar la publicació actual a variables educatives i relació amb l'activitat.

Es publica un ampli conjunt de taules per als diferents àmbits geogràfics:

- Segons comunitats autònomes, per a tot el territori nacional
- Illes
- Illes i municipi
- Comarca estadística
- Districte i secció censal

Per a les peticions d'informació més específiques, l'Ibestat estudiarà la viabilitat de les peticions d'explotació a mida sol·licitades pels usuaris i es compromet a facilitar-les el més aviat possible, tenint en compte els mitjans disponibles.

8. Informació relacionada

1. [Padró municipal d'habitants](#)
2. [Estadístiques del Moviment Natural de la Població \(MNP\)](#)
3. [Metodologia del Cens Anual INE \(Institut Nacional d'Estadística\)](#)